

Konvention om rettigheder for personer med handicap

Udsendelse: Generel
5. september 2024
Originalsprog: Engelsk

Komiteen for Rettigheder for Personer med Handicap

Afsluttende bemærkninger til Danmarks samlede anden og tredje periodiske beretning*

I. Indledning

1. Udvalget har på sit møde nr. 737 og 738¹, der blev afholdt den 23. august 2024, behandlet Danmarks samlede anden og tredje periodiske beretning². På sit møde nr. 752, den 3. september 2024, vedtog komiteen følgende afsluttende bemærkninger.
2. Komiteen sætter pris på at modtage Danmarks samlede anden og tredje periodiske beretning, der indeholder oplysninger om Danmark og om de selvstyrende områder inden for det danske rigsfællesskab, dvs. Færøerne og Grønland, og som er udarbejdet i overensstemmelse med komiteens retningslinjer for indberetninger, bl.a. efter den forenklede rapporteringsprocedure. Komiteen takker deltagerstaten for dens skriftlige besvarelse af spørgsmålene i den fremsendte emneliste forud for indberetningen³ og for de supplerende oplysninger, som deltagerstaten har indsendt.
3. Komiteen sætter pris på den frugtbare og konstruktive dialog, der har fundet sted med den store delegation, som omfattede mange repræsentanter for relevante ministerier samt repræsentanter for Færøernes og Grønlands ministerier. Komiteen udtrykker ligeledes sin påskønnelse af, at Institut for Menneskerettigheder har deltaget aktivt i sin egenskab af national menneskerettighedsinstitution og uafhængig overvågningsfunktion i henhold til konventionens artikel 33, stk. 2.

II. Positive forhold

4. Komiteen roser deltagerstaten for dens bestræbelser på at gennemgå og revidere sin lovgivning, navnlig ændringen af straffeloven i 2021, hvorved handicap blev medtaget som et beskyttet mål på linje med race, etnicitet, køn m.v. Komiteen roser Færøernes landsstyre for i 2024 at have vedtaget en lov om oprettelse af en uafhængig overvågningsmekanisme, som efter planen idriftsættes den 1. januar 2025.
5. Komiteen glæder sig over, at den danske regering og flere andre partier i Folketinget i maj 2024 indgik en rammeaftale på handicapområdet, der består af en række initiativer til gavn for børn, unge og voksne med fysiske eller psykiske handicap. Komiteen roser endvidere den danske regering for at have udarbejdet en 10-års handlingsplan til forbedring af psykiatrien, som omfatter en målsætning om at nedbringe anvendelsen af tvangsforanstaltninger inden 2030. Komiteen roser Grønlands Naalakkersuisut for at have vedtaget en

* Vedtaget af komiteen på dens 31. samling (12. august-5. september 2024).

¹ Jf. CRPD/C/SR.737 og CRPD/C/SR.738

² CRPD/C/DNK/2-3

³ CRPD/C/DNK/QPR/2-3

handlingsplan for efterlevelse af FN's konvention om rettigheder for personer med handicap 2024-2034.

6. Komiteen roser den danske regering for at have påtaget sig de forpligtelser, der blev vedtaget på det globale handicaptopmøde i februar 2022, og for at være indtrådt i netværket Global Action on Disability (GLAD) i juni 2022. Komiteen roser ligeledes Børne- og Undervisningsministeriet for at have etableret enheden VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov, hvis hovedformål er at sikre etableringen af et fagligt grundlag med henblik på at styrke indsatsen for elever med særlige behov.

III. Primære bekymringer og anbefalinger

A. Generelle principper og forpligtelser (artikel 1–4)

7. Komiteen er bekymret over, at konventionen ikke udtrykkeligt er indarbejdet i dansk, færøsk og grønlandsk lovgivning. Komiteen er ligeledes bekymret over, at deltagerstatens domstole er tilbageholdende med at tage fuldt hensyn til konventionen i alle afsagte domme vedrørende rettigheder for personer med handicap.

8. **Komiteen erindrer om sin tidligere anbefaling⁴ og anbefaler, at deltagerstaten indarbejder konventionen i Danmarks, Færøernes og Grønlands lovgivning og træffer foranstaltninger til yderligere at forbedre domstolenes og forvaltningsorganernes direkte anvendelse af konventionen, herunder ved at gøre konventionen, komiteens retspraksis og komiteens generelle bemærkninger til en integreret del af den systematiske kapacitetsopbygning for alle dommere.**

9. Komiteen er bekymret over, at lovgivningen i Kongeriget Danmark ikke systematisk omfatter et handicapperspektiv og menneskerettighedsmodellen for handicap. Komiteen er også bekymret over manglen på foranstaltninger til at revidere og ophæve diskriminerende eller bagstræberisk lovgivning om rettigheder for personer med handicap, navnlig:

(b) Det forhold, at værgemålsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1015 af 20. august 2007, ikke er baseret på en model for støttet beslutningstagning.

(c) Det forhold, at ændringen af bygningsreglementet, bekendtgørelse nr. 1399 af 12. december 2019, giver mulighed for at lempe tilgængelighedskravene til enfamiliehuse.

10. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark foretager en omfattende gennemgang af den eksisterende lovgivning for at sikre overholdelse af principperne, definitionerne, rettighederne og forpligtelserne i henhold til konventionen, ophæver enhver lovgivning, herunder de seneste ændringer, der indeholder bagstræberiske foranstaltninger, og afholder sig fra at træffe bagstræberiske foranstaltninger i fremtiden, blandt andet i de igangværende processer, der udformer den nye regerings politikker.**

11. Komiteen er bekymret over, at der endnu ikke er indført en ny national handlingsplan for personer med handicap i Danmark, og at den planlagte handlingsplan kun vil dække arbejdsmarkeds- og uddannelsesområdet. Komiteen bemærker med bekymring, at Færøerne stadig mangler en handicappolitisk handlingsplan, og at den nye handlingsplan i Grønland mangler ambitioner og er vag, især med hensyn til planens gennemførelse. Komiteen er endvidere bekymret over manglende kendskab til konventionen blandt nationale, regionale og kommunale myndigheder.

12. **Komiteen anbefaler, at Danmarks regering, Færøernes landsstyre og Grønlands Naalakkersuisut vedtager nationale handicaphandlingsplaner, som dækker alle rettigheder og væsentlige områder i henhold til konventionen, herunder de grundlæggende ændringer, der kræves i bl.a. artikel 12, 14, 15, 19 og 24, og fastlægger konkrete målsætninger, kvantificerbare mål, passende budgetter og indikatorer, således at de kan vurdere, hvilke fremskridt der er sket i gennemførelsen af planerne.**

⁴ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit 13

Komiteen anbefaler også, at Kongeriget Danmark styrker efteruddannelsen om konventionen blandt kommunale, regionale og nationale myndigheder.

13. Komiteen bemærker deltagerstatens tildeling af midler til handicapområdet. Komiteen er imidlertid bekymret over den ulige fordeling af midler til personer med handicap på tværs af kommunerne. Komiteen bemærker endvidere med bekymring, at de stigende investeringer i institutioner ("botilbud") krænker retten til et selvstændigt liv og inddragelse i samfundslivet for personer med handicap.

14. Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, sikrer en ensartet fordeling af midler til støtte for personer med handicap på tværs af kommuner, overvåger anvendelsen af midlerne på handicapområdet og afhjælper manglende finansiering på tværs af handicapsektorer.

15. Komiteen er bekymret over manglen på specifikke foranstaltninger rettet mod personer med handicap, som letter tilgængeligheden til Høringsportalen i Danmark og giver dem mulighed for effektivt at deltage i høringsprocessen. Komiteen er også bekymret over manglen på systematisk og institutionaliseret samarbejde med personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, ved udvikling og gennemførelse af lovgivning og politikker, der tager sigte på at gennemføre konventionen i Danmark, på Færøerne og i Grønland.

16. Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 7 (2018) om deltagelse for personer med handicap, herunder børn med handicap, gennem de organisationer, som repræsenterer dem, i gennemførelsen og overvågningen af konventionen og anbefaler, at Kongeriget Danmark tager skridt til at udvikle og gennemføre juridisk forankrede procedurer til indgående at rådføre sig med og aktivt inddrage personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, på tværs af alle sektorer og i alle forhold, der vedrører dem, og sikrer rimelig tilgængelighed til dette formål. Komiteen anbefaler også, at Kongeriget Danmark afsætter tilstrækkelig tid til, at handicaporganisationer får mulighed for at gennemføre interne høringer blandt deres medlemmer på tværs af alle handicapsektorer.

B. Specifikke rettigheder (artikel 5-30)

Lighed og ikke-diskrimination (artikel 5)

17. Komiteen bemærker følgende med bekymring:

(a) I lov nr. 688 af 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap fastslås det udtrykkeligt, at loven ikke indebærer en pligt til at sørge for rimelig tilpasning eller tilgængelighed, og ved lovens revision i 2020 blev der alene indført en pligt til rimelig tilpasning af ydelser i dagtilbud og i folkeskolen.

(b) Der er ikke taget skridt til at indføre en generel, tværgående lovgivning mod diskrimination på grund af handicap, som udvider beskyttelsen til at gælde uden for arbejdsmarkedet på Færøerne.

(c) Grønlands Inatsisartutlov om lighed og ikke-diskrimination indebærer ikke ret til rimelig tilpasning og indeholder ikke ufravigelige regler om tilgængelighed.

18. Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 6 (2018), delmål 10.2 og 10.3 i FN's Verdensmål (målene for bæredygtig udvikling) og om sin tidligere anbefaling⁵ og anbefaler, at:

(a) **Danmarks regering ændrer lov nr. 688 af 2018 om forbud mod forskelsbehandling på grund af handicap for at anerkende nægtelse af rimelig tilpasning som en form for diskrimination, indføre en pligt til at tilvejebringe rimelig tilpasning og sikre tilgængelighed til alle livets forhold i overensstemmelse med konventionen.**

⁵ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit 15

(b) Færøernes landsstyre vedtager ny omfattende tværgående antidiskriminationslovgivning på handicapområdet, som udvider beskyttelsen til at gælde under for arbejdsmarkedet og konkret sikrer rimelig tilpasning.

(c) Grønlands Naalakkersuisut ændrer Inatsisartutloven om lighed og ikke-diskrimination for at sikre en udtrykkelig individuel ret til rimelig tilpasning og retten til tilgængelighed.

19. Komiteen er bekymret over, at der ikke er truffet foranstaltninger til at revidere den gældende forsikringslovgivning med henblik på at ophæve diskriminerende bestemmelser om forsikringspræmier og dækningsomfang i sundhedsforsikringer, livsforsikringer og rejse- og indboforsikringer for personer med handicap samt sikre lige adgang til handicaprelaterede rettigheder, herunder kompensation til dækning af merudgifter som følge af handicap, uanset alder eller retten til at modtage folkepension.

20. Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark træffer foranstaltninger, herunder lovgivning, til at sikre, at personer med handicap har adgang til forsikring, herunder forsikring hos private udbydere, på lige vilkår med og til samme pris som andre borgere.

21. Komiteen er bekymret over manglen på midler og ressourcer i Ligebehandlingsnævnet, som medfører en betydelig forøgelse af sagsbehandlingstiden ved afgørelse af klager over diskrimination på grund af handicap.

22. Komiteen anbefaler, at deltagerstaten træffer passende foranstaltninger til at sikre, at Ligebehandlingsnævnet har tilstrækkelige ressourcer til at nedbringe sagsbehandlingstiden betydeligt, og sikre en effektiv håndhævelse af rettigheder for personer med handicap.

Kvinder med handicap (artikel 6)

23. Komiteen er bekymret over, at ligestillingsloven siden deltagerstatens første beretning ikke er blevet ændret, så den specifikt omfatter kvinder og piger med handicap. Komiteen er endvidere bekymret over manglen på opdeltede oplysninger og opdelt dataindsamling om tværsektoriel og mangesidet forskelsbehandling af kvinder og piger med handicap.

24. Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 3 (2016) om kvinder og piger med handicap, delmål 5.1, 5.2 og 5.5 i FN's Verdensmål (målene for bæredygtig udvikling) og om sin tidligere anbefaling⁶ og anbefaler Kongeriget Danmark at sikre, at køns- og handicapperspektivet indgår i landets love og politikker samt i gennemførelsen og evalueringen heraf. Komiteen anbefaler også, at Kongeriget Danmark sikrer systematisk dataindsamling og periodiske undersøgelser af forholdene for kvinder og piger med handicap.

Børn med handicap (artikel 7)

25. Komiteen bemærker, at børn i henhold til barnets lov får tillagt partsbeføjelser fra 10-års alderen, men er bekymret over, at børn og unge, hvis forældre modtager handicapkompenserende ydelser på grund af barnets eller den unges nedsatte funktionsevne, stadig ikke har selvstændig partsstatus i deres egne sager.

26. Komiteen erindrer om fælleserklæringen mellem Børnekomiteen og Komiteen for Rettigheder for Personer med Handicap⁷ og anbefaler, at deltagerstaten reviderer barnets lov for at sikre, at børn og unge med handicap, hvis forældre modtager handicapkompenserende ydelser, får partsstatus [ved 10-års alderen].

27. Komiteen bemærker, at Færøernes landsstyre for nylig har indledt et forberedende arbejde med at udarbejde en børnelov, der har til formål at koordinere tværsektorielle velfærdstilbud og ydelser til børn og unge, men er bekymret over, at organisationer for

⁶ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit 19

⁷ Jf. www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/statements-declarations-and-observations.

personer med handicap, herunder organisationer for børn og unge med handicap, endnu ikke er inddraget i processen.

28. Komiteen anbefaler, at Færøernes landsstyre træffer foranstaltninger til indgående at rådføre sig med og aktivt inddrage personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, herunder organisationer for børn med handicap, ved udarbejdelsen af børneloven.

29. Komiteen bemærker, at næsten alle nyfødte børn screenes for høretab i Danmark, og hvis der konstateres et høretab af en vis grad, tilbydes forældrene, at deres barn får et cochlear-implantat (CI) og et AVT-forløb (Auditiv Verbal Terapi) over en periode på tre år. Komiteen er dog bekymret over, at børn med CI og deres familier ikke tilbydes undervisning i dansk tegnsprog, hvilket har negative konsekvenser for børn med CI, som ikke opnår et alderssvarende talesprogligt niveau.

30. Komiteen anbefaler, at Danmark sikrer, at børn med CI og deres forældre rettidigt modtager undervisning i dansk tegnsprog. Komiteen anbefaler også, at Færøerne og Grønland træffer tilsvarende foranstaltninger.

Bevidstgørelse (artikel 8)

31. Komiteen er bekymret over handicapdiskrimination og fremherskende stereotyper og fordomme over for personer med handicap i samfundet og Kongeriget Danmarks befolknings ringe kendskab til rettigheder for personer med handicap, der forhindrer personer med handicap i at blive inddraget i arbejde, uddannelse og andre områder af livet. Komiteen er også bekymret over den ofte begrænsede viden hos embedsmænd i mange statslige, regionale og kommunale myndighedsinstanser og over manglen på periodiske, regelmæssige og løbende bevidstgørende kampagner rettet mod offentligheden, offentlige embedsmænd og private aktører om rettigheder for personer med handicap i henhold til konventionen, herunder i massemedierne og på internettet.

32. Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark udarbejder og vedtager en langsigtet national strategi i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, med henblik på at øge bevidstheden blandt offentligheden, regeringen, herunder lovgivende organer, forvaltningen og domstolene, private sektorer og personer med handicap selv og med henblik på at bekæmpe stereotyper, og at Kongeriget Danmark overvåger virkningen heraf.

Tilgængelighed (artikel 9)

33. Komiteen bemærker følgende med bekymring:

(a) Den nylige og igangværende ophævelse af tilgængelighedsforpligtelserne ifølge lovgivningen, herunder ændringen af bygningsreglementet om enfamiliehuse og udkastet til ændring af Grønlands Inatsisartutlov om tilgængelighedskrav til offentlige bygninger og faciliteter.

(b) Manglen på en omfattende strategi og planer for at sikre tilgængelighed på alle konventionens områder.

(c) Mangelfuld gennemførelse af tilgængelighed og universelt design inden for offentlig transport og offentlige tjenesteydelser, hvilket gør det vanskeligt for personer med handicap i forhold til deres mobilitet og deltagelse.

(d) Barriererne i det digitale miljø, der forhindrer personer med handicap i at få adgang til information og kommunikation.

34. Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 2 (2014) om tilgængelighed og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:

(a) Gennemgår lovgivningen i alle dele af Kongeriget Danmark, som hjemler mulighed for at blive fritaget for overholdelse af kravene om tilgængelighed til bygninger, herunder enfamiliehuse og faciliteter, og udvider lovkravene om

tilgængelighed til alle offentlige rum, bygninger og tilbud, der er åbne for offentligheden.

(b) Vedtager og gennemfører en national strategi, der pålægger kommunerne at udarbejde planer og overvåge overholdelsen heraf, at identificere eksisterende barrierer for tilgængelighed og stille de menneskelige, tekniske og økonomiske ressourcer til rådighed, der er nødvendige for at fjerne disse barrierer og sikre adgang til bl.a. bygninger, herunder nye bygninger og bygninger under renovering, historiske bygninger og veje med brosten, transport, information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi, og andre faciliteter og tilbud, der er åbne eller stilles til rådighed for offentligheden, for alle personer med handicap.

(c) Udbyder uddannelse til øget kendskab, udbreder information og fremmer forståelsen af begrebet universelt design blandt offentlige embedsmænd, herunder arkitekter, ingeniører, personale, der "arbejder på jorden" med belægninger, skråninger, togstationer og ny teknologi.

(d) Træffer foranstaltninger til at anvende retningslinjerne for webindholds tilgængelighed og fjerne barrierer, der forhindrer universel og lige adgang for personer med handicap til websteder og digital kommunikation.

(e) Sørger for bistands- og formidlingspersoner, herunder hjælpere, oplæsere og professionelle tegnsprogstolke, for at lette tilgængeligheden til offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter.

35. Komiteen er bekymret over, at den eksisterende fjerntolkningstjeneste for personer med hørehandicap på social- og boligområdet kun er tilgængelig mellem kl. 8 og kl. 15 på hverdage og kun for et begrænset antal myndigheder, hvilket begrænser deres ret til at kontakte offentlige myndigheder, navnlig i nødsituationer, og til at være inkluderet i samfundet.

36. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark træffer foranstaltninger til at sikre, at personer med hørehandicap har adgang til fjerntolkning døgnet rundt og til alle relevante myndigheder.**

Risikosituationer og humanitære nødsituationer (artikel 11)

37. Komiteen er bekymret over manglen på en overordnet handicapinkluderende strategi for koordinering af forebyggende indsatser og foranstaltninger i Danmark, på Færøerne og i Grønland i forbindelse med katastroferisikoreduktion, håndtering af klimaforandringer og styring af katastrofeberedskab og for gennemførelse af chartret om integration af personer med handicap i den humanitære indsats.

38. **Komiteen erindrer om Sendai-rammen for katastrofe- og risikoforebyggelse 2015-2030 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030), FN's fælles stående komités retningslinjer for inddragelse af personer med handicap i humanitære aktioner og komiteens retningslinjer for afinstitutionalisering, herunder i nødsituationer⁸, og anbefaler, at Danmark, Færøerne og Grønland i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem: udvikler en ensartet mekanisme til identifikation af flygtninge og asylansøgere med handicap, personer med handicap i flygtningelignende situationer, herunder personer under midlertidig beskyttelse fra Ukraine, for at sikre gennemførelse af specifikke beskyttelses- og sikkerhedsforanstaltninger og tilvejebringelse af rimelig tilpasning, og sikrer lige adgang til væsentlige tilbud og ydelser og handicaprelateret støtte, herunder tilgængelig kommunikation, tilgængelige boliger, passende indtjeningsmuligheder, hjælpemidler og støtte til at komme ind på arbejdsmarkedet.**

Lighed for loven (artikel 12)

39. Komiteen er bekymret over:

⁸ CRPD/C/5.

(a) De utilstrækkelige foranstaltninger, der er truffet for at ophæve begrænsninger i rets- og handleevne på grund af faktisk eller opfattet helbredssvækkelse i henhold til værgemålsloven og lovens ændringer fra 2019.

(b) Manglende systematiske og opdeltede data om antallet af iværksatte værgemål og antallet af personer med handicap, som efter deltagerstatens ratifikation af konventionen har genvundet deres rets- og handleevne.

(c) Manglen på foranstaltninger til at ophæve systemer med substitueret beslutningstagning og vedtage systemer med støttet beslutningstagning og utilstrækkelige støtteforanstaltninger for personer med handicap, således at de kan udøve deres rets- og handleevne på lige fod med andre.

40. Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 1 (2014) om lighed for loven og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:

(a) Ændrer værgemålsloven for at garantere fuld rets- og handleevne til alle personer med handicap samt gennemgår eksisterende værgemål og alle resterende forbud og umyndiggørelser og tilpasser dem til det nye system med støttet beslutningstagning.

(b) Indsamler data om værgemål for personer med handicap opdelt efter race, køn, alder, handicap og anden relevant status.

(c) Afskaffer alle former for det eksisterende system med substitueret beslutningstagning og erstatter dem med systemer med støttet beslutningstagning, der respekterer personer med handicaps vilje og præferencer på alle livsområder, og udvikler en omfattende strategi i Kongeriget Danmark med henblik på indførelse af systemer med støttet beslutningstagning med passende og forholdsmæssige sikkerhedsforanstaltninger på alle niveauer i de nationale regeringer og kommunale forvaltninger.

Adgang til retssystemet (artikel 13)

41. Komiteen er bekymret over barrierer for adgang til retssystemet for personer med handicap i Danmark, på Færøerne og i Grønland, herunder:

(a) Utilstrækkelig tilvejebringelse af procesretlig og alderssvarende tilpasning i retssager og administrative sager i forhold til lovgivningens anvendelse med henblik på at lette muligheden for effektiv deltagelse i alle aspekter af retssystemet og i alle retssager.

(b) Begrænset viden og uddannelse inden for det administrative system og retssystemet om rettigheder for personer med handicap, herunder ydelse af individuel støtte, med henblik på at sikre effektiv deltagelse og handicap- og kønsorienterede interviewteknikker for børn og voksne med handicap.

42. Komiteen erindrer om de internationale principper og retningslinjer for adgang til klage- og domstolsprøvelse for personer med handicap, som blev udarbejdet i 2020 af den særlige rapportør for rettigheder for personer med handicap og generalsekretærens særlige udsending for handicap og tilgængelighed og tiltrådt af komiteen, og anbefaler, at Danmark, Færøerne og Grønland i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af handicaporganisationer udvikler en strategi, der skal sikre effektiv adgang til retssystemet for personer med handicap i administrative sager og retssager af hensyn til lovgivningens anvendelse, og som omfatter alle funktioner i sådanne sager, herunder følgende:

(a) Foranstaltninger til ændring af de processuelle regler på det straffe-, civil-, arbejds- og forvaltningsretlige område, der sikrer procesretlig og alderssvarende tilpasning for personer med handicap, og som omfatter alle funktioner, bl.a. sagens parter, juridiske dommere, lægdommere, administratorer, assistenter og andet personale ved domstolene, uden yderligere omkostninger.

(b) Passende uddannelse af personer inden for det administrative system og retssystemet, herunder medlemmer af dommerstanden, administratorer, politifolk,

anklagere og fængselspersonale, i anvendelsen af rettighederne i henhold til konventionen for at sikre en effektiv garanti for adgang til retssystemet.

Frihed og personlig sikkerhed (artikel 14)

43. Komiteen er bekymret over følgende:

(a) Lovgivningen i Kongeriget Danmark, herunder lov nr. 655 af 2017 om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile, tillader på visse betingelser tilbageholdelse og tvangsbehandling af personer med kognitive og psykiske handicap, som modsætter sig behandling og anses for ude af stand til at give informeret samtykke.

(b) Børn og unge med handicap kan af hensyn til deres velbefindende anbringes på sikrede døgninstitutioner under fængselslignende forhold, hvor der også er unge, som er frihedsberøvet af kriminalitetsrelaterede årsager.

(c) Danmark skelner mellem straf og behandling, og Grønland mellem straffetretlige sanktioner og behandling, afhængigt af om de tiltalte anses for "uegnede til at blive retsforfulgt" på grund af deres funktionsnedsættelse, og en behandlingsdom er ofte længere, end en almindelig straf for samme lovovertrædelse ville være, eller kan endda være på ubestemt tid.

44. **Komiteen erindrer om retningslinjerne for retten til frihed og sikkerhed for personer med handicap⁹ og retningslinjerne for afinstitutionisering, herunder i nødsituationer,¹⁰ og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

(a) **Ophæver alle love og afskaffer enhver praksis, der tillader frihedsberøvelse på grund af funktionsnedsættelse og tvangsbehandling, herunder love om mental sundhed og institutionaliseringspolitikker.**

(b) **Ændrer relevant lovgivning for at sikre, at børn og unge med handicap ikke kan anbringes på sikrede døgninstitutioner af hensyn til deres velbefindende.**

(c) **Igangsætter en strukturel gennemgang af de procedurer, der anvendes til at straffe personer med handicap, som anses for uegnede til retsforfølgelse, og sikrer, at de ikke idømmes længere straffe end andre, og at alle garantier for en retfærdig rettergang, bl.a. uskyldsformodningen, retten til en retfærdig rettergang m.v., overholdes fuldt ud.**

(d) **Gennemgår alle tilfælde af frihedsberøvelse af personer med handicap, der i øjeblikket befinder sig på hospitaler, institutioner og andre steder, hvor personer er frihedsberøvet, på grund af en ikke-strafferetlig domstolsafgørelse eller en administrativ afgørelse, og overfører dem til lokale bopælssteder efter eget valg og med adgang til en række lokale støttetilbud.**

(e) **I erkendelse af Komiteens fælles åbne brev med den særlige rapportør for rettigheder for personer med handicap fra juni 2021¹¹ og i Kongeriget Danmarks fremtidige deltagelse i en proces vedrørende en tillægsprotokol eller anbefaling til Oviedo-konventionen, undlader at støtte tvangsforanstaltninger og fremmer etableringen af rammer for mental sundhed uden anvendelse af tvang.**

Frihed for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (artikel 15)

45. Komiteen er bekymret over:

⁹ A/72/55, bilag.

¹⁰ CRPD/C/5.

¹¹ Jf.

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDocuments%2FHRBodies%2FCRPD%2FOpen_letter_Add_Prot_Ovi_Conv.docx&wdOrigin=BROWSELINK

(a) Udbredelsen og den stigende anvendelse af tvang, tvangsbehandling og restriktiv praksis i deltagerstaten, herunder fysisk magtanvendelse og kemiske indgreb over for børn og voksne med handicap på sociale og psykiatriske institutioner.

(b) Mangelfulde og ineffektive tilsynsmekanismer i hele Danmark for børn og voksne med handicap i frihedsberøvelsesfaciliteter og på sociale og psykiatriske institutioner, samt manglende gennemførelse af anbefalinger fra eksisterende tilsynsmekanismer, herunder den nationale forebyggende mekanisme.

46. Komiteen erindrer om sine retningslinjer for afinstitutionalisering, herunder i nødsituationer¹², og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, træffer alle nødvendige lovgivningsmæssige, administrative og retslige foranstaltninger:

(a) **Til at forbyde anvendelse af tvang, tvangsbehandling og restriktiv praksis over for børn og voksne med handicap, som stadig opholder sig i frihedsberøvelsesfaciliteter og på sociale og psykiatriske institutioner i Kongeriget Danmark, indføre alternative alderssvarende støtteforanstaltninger uden anvendelse af tvang, der respekterer personer med handicaps vilje og præferencer, værdighed og rettigheder, og sørge for, at alt sundhedspersonale og andre medarbejdere tilbydes uddannelse i disse foranstaltninger.**

(b) **Til at etablere robuste tilsynsmekanismer og styrke eksisterende tilsynsmekanismer i hele Kongeriget Danmark for at sikre regelmæssige inspektioner af frihedsberøvelsesfaciliteter og sociale og psykiatriske institutioner, sikre regelmæssig offentlig rapportering til Folketinget og etablere mekanismer, der kan lette en hurtig gennemførelse af anbefalingerne.**

Frihed for udnyttelse, vold og misbrug (artikel 16)

47. Komiteen er bekymret over:

(a) Udbredelsen af mange former for vold mod børn og voksne med handicap i institutioner, herunder sociale og psykiatriske institutioner, navnlig udbredelsen af kønsbaseret vold og den høje forekomst af seksuelle overgreb mod kvinder og piger med handicap i institutioner.

(b) Manglen på tilgængelige krisecentre og tilgængelige procedurer for at opnå eller bevare tilbud og ydelser for personer med handicap, herunder personlig bistand, mens de opholder sig på krisecentre, for alle personer med handicap, navnlig kvinder og piger med handicap.

(c) Mangelfuld gennemførelse af de juridiske og politiske rammer for at forebygge og bekæmpe udnyttelse, vold og misbrug, herunder kønsbaseret vold og misbrug, i hele Kongeriget Danmark.

48. Komiteen erindrer om sin erklæring af 24. november 2021 om afskaffelse af kønsbaseret vold mod kvinder og piger med handicap¹³ og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, herunder organisationer for kvinder og piger med handicap, herunder kvinder og piger med handicap fra den oprindelige befolkning:

(a) **Videreudvikler og gennemfører omfattende og effektive handlingsplaner til forebyggelse og bekæmpelse af vold i hele Kongeriget Danmark, som bygger på konventionens principper og standarder, herunder gennem foranstaltninger til reform og udvikling af lovgivning og politikker, inddragelse af kultur-, køns- og aldersspecifikke krav, initiativer til bekæmpelse af alle former for vold mod børn og voksne med handicap i alle sammenhænge, herunder i institutioner, strategier til**

¹² CRPD/C/5.

¹³ Jf. https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2021/12/CRPD-Statement-25_11_2021-End-violence-against-Women-1.pdf.

bevidstgørelse af lokalsamfundet, adgang til klage- og domstolsprøvelse og etablering af tilgængelig kultur-, køns- og alderstilpasset støtte og rehabilitering.

(b) Gør Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold imod kvinder og vold i hjemmet gældende på Færøerne.

(c) Sikrer, at lovhjemlen til overvågnings- og tilsynsmekanismer i hele Kongeriget Danmark, herunder den nationale forebyggende mekanisme, omfatter alle former for frihedsberøvelse og institutionelle rammer, hvor børn og voksne med handicap tilbageholdes eller opholder sig.

Beskyttelse af personlig integritet (artikel 17)

49. Komiteen er bekymret over, at de juridiske og politiske rammer i hele Kongeriget Danmark tillader, at der udføres sterilisation, svangerskabsforebyggelse og abortindgreb på kvinder og piger med handicap under værgemål uden deres personlige samtykke, herunder i henhold til §§ 109 og 110 i sundhedsloven.

50. Komiteen anbefaler, at de juridiske og politiske rammer i hele Kongeriget Danmark ændres, således at det bliver forbudt at udføre sterilisation, svangerskabsforebyggelse og abortindgreb på kvinder og piger med handicap under værgemål uden deres informerede, frit afgivne og personlige samtykke.

51. Komiteen er bekymret over, at der ikke ydes tilstrækkelig støtte til kvinder med handicap, navnlig kvinder med handicap på institutioner, til at deltage i alle aspekter af IUD-undersøgelsen i Grønland og til at søge erstatning, og at undersøgelsen kun undersøger spørgsmålet frem til 1991.

52. Komiteen anbefaler, at kvinder med handicap, herunder kvinder med handicap på institutioner, får rimelig tilpasning og handicapspecifik støtte til at deltage i alle aspekter af IUD-undersøgelsen i Grønland og søge erstatning, og at undersøgelsen forlænges frem til i dag.

Retten til at færdes frit og til statsborgerskab (artikel 18)

53. Komiteen er bekymret over:

(a) Manglen på støtte til flygtninge og asylansøgere med kognitive og/eller psykiske handicap og personer med handicap i flygtningelignende situationer i udøvelsen af deres rets- og handleevne under asylprocessen.

(b) Det markante fald i andelen af ansøgere med handicap, der får dispensation fra de strenge krav til dansk statsborgerskab, herunder videns- og sprogprøver.

54. Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark:

(a) Sørger for rimelig tilpasning, proceduremæssig tilpasning og støtte til personer med handicap under hele procedures forløb.

(b) Effektivt støtter flygtninge og asylansøgere med handicap og personer med handicap i flygtningelignende situationer i udøvelsen af deres rets- og handleevne, bl.a. ved at yde juridisk bistand under hele deres asylansøgningsprocedure.

(c) Ændrer reglerne for dispensation fra kravene til statsborgerskab for personer med handicap, som på grund af deres funktionsnedsættelse ikke kan opfylde dem, giver personer med handicap de nødvendige proceduremæssige tilpasninger i ansøgningsproceduren for statsborgerskab og gennemføre disse bestemmelser.

Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet (artikel 19)

55. Komiteen er bekymret over manglen på en omfattende, tværgående afinstitutionaliseringsstrategi i Kongeriget Danmark og over foranstaltninger, der sigter mod øget institutionalisering af personer med handicap, navnlig foranstaltninger til at udvide de situationer, hvor personer med handicap med store støttebehov kan flyttes til forskellige botilbud uden deres samtykke. Komiteen er også bekymret over de ulige valgmuligheder for personer med handicap med hensyn til bopæl på tværs af kommuner, den begrænsede

adgang til og/eller fjernelsen af handicap hjælperordninger, hvilket hovedsagelig rammer unge med handicap, døvblinde personer og personer med komplekse støttebehov.

56. **Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 5 (2017) om retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundslivet, retningslinjerne for afinstitutionalisering, herunder i nødsituationer¹⁴, rapporten fra den særlige rapportør om rettigheder for personer med handicap ved omlægning af tilbud og ydelser for personer med handicap¹⁵ og Komiteens tidligere anbefaling¹⁶ og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

(a) **Vedtager tværgående afinstitutionaliseringsstrategier for alle personer med handicap, herunder kvinder og børn med handicap og personer med kognitive og/eller psykiske handicap, med specifikke tidsrammer og de nødvendige økonomiske ressourcer for derved at sikre, at personer med handicap har adgang til boligalternativer i deres lokalsamfund, som er i overensstemmelse med deres vilje og præferencer.**

(b) **Træffer foranstaltninger til at lukke eksisterende institutionslignende boliger, herunder bofællesskaber, og til at forhindre flytning af personer med handicap uden deres frit afgivne og informerede personlige samtykke.**

(c) **Sikrer, at kommunerne garanterer, at alle personer med handicap har ret til at vælge deres bopæl uanset typen af deres funktionsnedsættelse eller kompleksiteten af den påkrævede støtte, og yder den støtte, som personer med handicap har brug for, så de kan deltage i uddannelse, beskæftigelse, kulturelle aktiviteter eller samfundslivet og kan undgå revurderinger.**

57. Komiteen er bekymret over følgende:

(a) Et stort antal personer med handicap i Grønland må enten vælge at flytte til Danmark for at søge passende psykisk hjælp og andre former for støtte eller henvises af myndighederne til danske botilbud på grund af manglen på specialstøtte og kvalificeret personale i Grønland med risiko for at blive mere og mere afskåret fra deres familie, sprog og kultur.

(b) Personer med handicap i Grønland, navnlig personer med kognitive og/eller psykiske handicap, som idømmes anbringelse på en psykiatrisk institution, sendes ofte til en institution i Danmark, hvilket gør det stort set umuligt at få besøg af venner og familie.

58. **Komiteen anbefaler, at Grønland:**

(a) **Yderligere forbedrer sin indsats for at yde kvalitetsstøtte til personer med kognitive og/eller psykiske handicap i Grønland, således at personer med handicap kan undgå at skulle flytte til Danmark, og sikrer, at de trufne foranstaltninger er kulturelt hensigtsmæssige, i betragtning af at langt størstedelen af befolkningen i Grønland er inuitter.**

(b) **Stiller lokale boliger og passende støtte til rådighed og sikrer adgang til klage- og domstolsprøvelse på lige fod med andre.**

Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information (artikel 21)

59. Komiteen bemærker følgende med bekymring:

(a) Det er vanskeligt at få adgang til tegnsprogstolkning på grund af mangel på tegnsprogstolke, og fagfolk, der arbejder på plejehjem og i botilbud, uddannes ikke systematisk i brugen af dansk tegnsprog, hvilket begrænser muligheden for, at personer med hørehandicap kan udtrykke sig og deltage i hverdagslivet.

¹⁴ CRPD/C/5.

¹⁵ A/HRC/52/32.

¹⁶ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit 43

(b) Der er utilstrækkelige ressourcer, navnlig økonomiske ressourcer, til at fremme og forbedre kendskabet til og brugen af punktskrift.

60. Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark:

(a) **Træffer foranstaltninger til at sikre retten til adgang til dansk tegnsprogstolkning i Danmark, grønlandsk tegnsprogstolkning i Grønland og færøsk tegnsprogstolkning (Føroyskt Teknmál) på Færøerne, navnlig gennem uddannelse af et tilstrækkeligt antal tegnsprogstolke, og skaffer den nødvendige finansiering til at kunne bruge dansk tegnsprog. Komiteen anbefaler også, at Kongeriget Danmark træffer foranstaltninger til at sikre uddannelse af danske tegnsprogstolke, der arbejder på plejehjem og i botilbud.**

(b) **Træffer foranstaltninger til at sikre passende finansiering til at fremme, bevare og forbedre kendskabet til og brugen af punktskrift, navnlig gennem indførelse af fælles undervisningsmetoder.**

Respekt for privatlivet (artikel 22)

61. Komiteen er bekymret over, at der ikke er gjort nogen indsats for at ændre psykiatriloven, som tillader psykiatriske hospitaler at videregive strengt private og fortrolige oplysninger til tredjeparter uden den berørte persons samtykke.

62. **Komiteen erindrer om sin tidligere anbefaling¹⁷ og opfordrer Danmark til at ændre psykiatriloven, således at det bliver forbudt at videregive private og fortrolige oplysninger om patienter på psykiatriske hospitaler til tredjeparter uden den berørte persons samtykke, og princippet om beskyttelse af privatlivets fred dermed overholdes. Komiteen anbefaler, at Færøerne og Grønland vedtager tilsvarende lovgivning.**

Respekt for hjemmet og familien (artikel 23)

63. Komiteen er bekymret over situationer, hvor forældre med handicap modtager utilstrækkelig eller forsinket støtte, hvilket i væsentlig grad kan få betydning for vurderingen af deres forældreevne og som følge heraf kan fratage dem deres ret til at udøve forældreansvar. Komiteen er også bekymret over stigningen i antallet af adoptioner, der i de seneste år er gennemført uden forældrenes samtykke.

64. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark vedtager lovgivningsmæssige og politiske foranstaltninger til at sikre effektiv og rettidig støtte til forældre med handicap og til forældre til børn med handicap, så de kan opdrage deres børn inden for familiens rammer. Komiteen anbefaler desuden, at Kongeriget Danmark yderligere forbedrer sine foranstaltninger til at sikre, at en forælders handicap eller et barns handicap ikke er en tilladt adoptionsgrund, og overvåger adoptionsprocessen i overensstemmelse hermed.**

Uddannelse (artikel 24)

65. Komiteen er bekymret over, at antallet af børn, der går i skole i opdelte skolemiljøer, er steget i de seneste 10 år, og at barrierer for inkluderende undervisning, herunder manglen på rimelig tilpasning og væsentlige tilbud og ydelser, bl.a. hjælpemidler og personlig bistand, har resulteret i skolevægring og ufrivilligt fravær for børn med handicap, navnlig elever med kognitive handicap og autisme, og komiteen er også bekymret over, at elever med handicap på fagskoler forlader skolen i langt højere grad end deres skolekammerater uden handicap.

66. **Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 4 (2016) om retten til inkluderende uddannelse og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

¹⁷ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit.51

(a) **Inddrager børn med handicap i inkluderende undervisning af høj kvalitativ og fjerner de barrierer, der har forhindret en effektiv overgang fra specialundervisning til inkluderende undervisning af høj kvalitet.**

(b) **Nedbryder holdningsmæssige barrierer, der forhindrer børn med handicap i at deltage i undervisningen, bl.a. ved at forbedre lærernes kvalifikationer i inkluderende undervisningsmetoder og læringsværktøjer og ved at foretage organisatoriske ændringer på skoler og i hele systemet.**

(c) **Tilvejebringer de nødvendige støttestrukturer, herunder tegnsprog.**

(d) **Udarbejder et sæt nationale retningslinjer for tidlig identifikation af risikoen for, at elever med handicap forlader skolen, og sikrer lige adgang til uddannelse for alle børn på lige fod med andre, bl.a. ved at sikre, at elever med handicap har mulighed for at tage en erhvervsuddannelse og en handicaptilpasset uddannelse.**

Sundhed (artikel 25)

67. Komiteen er bekymret over oplysningerne om, at middellevetiden for personer med kognitive og/eller psykiske handicap er betydeligt lavere end for resten af befolkningen, og er også bekymret over oplysningerne om, at personer med handicap ikke deltager i de nationale forebyggende sundhedsprogrammer på lige fod med andre, herunder i screeninger for livmoderhalskræft, brystkræft og tarmkræft.

68. **Komiteen erindrer om sin tidligere anbefaling¹⁸ og anbefaler, at Kongeriget Danmark sikrer, at personer med handicap, navnlig personer med kognitive og/eller psykiske handicap, har adgang til den højest opnåelige sundhed på lige fod med andre. Komiteen anbefaler også, at Kongeriget Danmark træffer foranstaltninger, herunder tilgængelighedsforanstaltninger, til at øge deltagelsen af personer med handicap i folkesundhedsprogrammer, bl.a. i screeninger for livmoderhalskræft, brystkræft og tarmkræft.**

Habilitering og rehabilitering (artikel 26)

69. Komiteen er bekymret over, at personer med handicap har utilstrækkelig adgang til habiliterings- og rehabiliteringstilbud, og over disse tilbuds utilstrækkelige tilpasning til specifikke behov.

70. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark træffer foranstaltninger til at sikre adgang for personer med handicap til omfattende og tværsektorielle habiliterings- og rehabiliteringstilbud. Komiteen anbefaler endvidere, at Kongeriget Danmark sikrer, at der er adgang til hjælpemidler og personale med ekspertise i de specifikke behov hos personer med handicap.**

Arbejde og beskæftigelse (artikel 27)

71. Komiteen glæder sig over de forskellige initiativer og ændringer for at mindske diskrimination og fordomme, som forhindrer personer med handicap i at få adgang til arbejdsmarkedet, herunder ændringen af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet med indførelsen af en pligt til at foretage tilpasninger i rimeligt omfang på arbejdsmarkedet, der skal forbedre og øge beskæftigelsen for personer med handicap frem til 2025 i Danmark (idet 60 % af de 16-64-årige med handicap sammenlignet med 86 % af personer uden handicap var beskæftigede i 2022). Komiteen bemærker dog, at beskæftigelsesforskellen på 26% giver anledning til bekymring. Komiteen er også bekymret over, at der ikke er vedtaget nogen langsigtede programmer og foranstaltninger til at øge arbejdsgivernes bevidsthed om inklusion, til at uddanne socialrådgivere i handicap-specifik ekspertise eller til at vedtage beskæftigelsesprogrammer, som er tilgængelige for alle personer med handicap, herunder seniorer med handicap, og gøre dem handicapvenlige.

72. **Komiteen erindrer om sin generelle bemærkning nr. 8 (2022) og anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, vedtager en langsigtet**

¹⁸ CRPD/C/DNK/CO/1, afsnit.57

beskæftigelsesstrategi for at fremme fuld inklusion af personer med handicap, herunder kvinder med handicap, på det åbne arbejdsmarked, bl.a.:

- (a) Målrettede, tidsbestemte og finansierede handlingsplaner på tværs af alle sektorer i økonomien.
- (b) Bevidstgørende kampagner mod fordomme om personer med handicap.
- (c) Uddannelse af personale inden for beskæftigelsessystemet, herunder HR-personale og karriererådgivere, i specialviden om handicap.
- (d) Tilbyde handicaptilpasset støtte til personer med handicap i deres jobsøgning og i deres bestræbelser på at blive iværksættere.
- (e) Sikre, at ældre arbejdstagere med handicap, som endnu ikke har nået pensionsalderen, har mulighed for at blive i arbejdsstyrken.

Tilstrækkelig levestandard og social tryghed (artikel 28)

73. Komiteen er bekymret over det faldende antal personer med handicap, der modtager økonomisk tilskud til dækning af handicaprelaterede merudgifter i henhold til § 100 i lov om social service, og over, at sådanne tilskud ophører ved opnåelse af pensionsalderen. Komiteen er også bekymret over, at der i henhold til lov om social service ikke er mulighed for, at personer med handicap, der er fyldt 67 år, kan få tilbudt 15 timers ledsagelse om måneden til aktiviteter uden for hjemmet, selv om retten til ledsagelse bevares, hvis personen blev visiteret dertil inden det fyldte 67. år.

74. **Komiteen anbefaler, at der træffes følgende foranstaltninger i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

- (a) Danmark reviderer lov om social service for at sikre, at personer med handicap, herunder personer med handicap, som har nået pensionsalderen, bevarer deres tilskud til dækning af handicaprelaterede merudgifter og retten til ledsagelse.
- (b) Færøerne og Grønland vedtager tilsvarende lovgivning med samme formål.

Deltagelse i det politiske og offentlige liv (artikel 29)

75. Komiteen bemærker, at ændringen af værgemålsloven indførte en form for delvis fratagelse af en persons retlige handleevne, som ikke medfører bortfald af retten til at stemme og stille op til Folketingsvalg og folkeafstemninger; Komiteen er dog bekymret over, at der stadig kan ske fuld fratagelse af en persons retlige handleevne, og at personer med handicap stadig fratages deres politiske rettigheder. Komiteen er også bekymret over, at personer med handicap har en betydeligt lavere valgdeltagelse end andre, hvilket til dels skyldes utilgængelige valgsteder, stemmesedler, vælgermøder og valginformation og -materiale.

76. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

- (a) Garanterer, at alle personer med handicap har ret til at stemme og stille op til valg uden undtagelse eller udelukkelse.
- (b) Gør valgsteder og stemmesedler tilgængelige og stiller valginformation og -materiale til rådighed i tilgængelige formater og yder den støtte, som personer med kognitive og/eller psykiske handicap har brug for til reelt at kunne udøve deres stemmeret.

Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt (artikel 30)

77. Komiteen er bekymret over manglen på foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til kulturstof, tv-programmer, film, teater og andre kulturaktiviteter i

tilgængelige formater samt adgang til steder for kulturelle forestillinger eller tilbud, f.eks. teatre, museer, biografer og biblioteker, turistydelser og idrætsarrangementer.

78. **Komiteen anbefaler, at Kongeriget Danmark i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem:**

(a) **Sikrer, at personer med handicap har adgang til kulturstof, tv-programmer, film, teater og andre kulturelle aktiviteter og til steder for kulturelle forestillinger eller tilbud, f.eks. teatre, museer, biografer og biblioteker, turistydelser og idrætsarrangementer.**

(b) **Forbedrer sin indsats for at sikre, at personer med handicap, navnlig børn med handicap, reelt kan udøve deres ret til at deltage i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt på lige fod med andre.**

79. Komiteen er bekymret over, at Grønland og Færøerne endnu ikke har ratificeret Marrakeshtraktaten af 27. juni 2013 om fremme af adgang til offentligtgjorte værker for personer, der er blinde, synshæmmede eller på anden måde læsehandicappede.

80. **Komiteen anbefaler, at Grønland og Færøerne ratificerer Marrakeshtraktaten af 27. juni 2013 om fremme af adgang til offentligtgjorte værker for personer, der er blinde, synshæmmede eller på anden måde læsehandicappede, og gennemfører den.**

C. Særlige forpligtelser (artikel 31-33)

Statistik og dataindsamling (artikel 31)

81. Komiteen bemærker bestræbelserne på at indsamle statistiske data om personer med handicap i Kongeriget Danmark, herunder på baggrund af undersøgelsen af helbred, funktionsnedsættelse og levevilkår (SHILD-undersøgelsen), men er bekymret over følgende:

(a) På trods af dataindsamling gennem SHILD-undersøgelserne og handicaporganisationernes og Institut for Menneskerettigheders bidrag til udviklingen af indikatorer for levevilkår er der stadig ikke tilstrækkelig systematisk opdelt dataindsamling og ensartede indikatorer vedrørende rettigheder for personer med handicap, og der er mangel på deltagelse af personer med handicap i udformningen af dataindsamlingsystemer.

(b) Levevilkårsundersøgelsen og arbejdsmarkedsundersøgelsen mangler fast finansiering, og SHILD-undersøgelserne modtog ikke finansiering i 2024.

82. **Komiteen anbefaler, at Danmark:**

(a) **Bruger de korte spørgsmålsæt om funktion fra FN-arbejdsgruppen Washington Group on Disability Statistics og den politiske markør for inklusion og styrkelse af personer med handicap fra Komiteen for Udviklingsbistand under Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD), fremmer inklusion og forbedrer systemer til indsamling af handicapdata, hvor data er opdelt efter race, alder, køn, etnicitet, beliggenhed i byområder eller landdistrikter og migrantstatus (CRPD/AZE/CO/2-3; CRPD/C/MRT/CO/1; CRPD/PRY/CO/2-3), og indgående rådfører sig med og aktivt inddrager personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, i udformningen af dataindsamling og statistikker.**

(b) **Sørger for, at levevilkårsundersøgelsen, arbejdsmarkedsundersøgelsen og SHILD-undersøgelserne får tilført tilstrækkelig fast finansiering.**

83. Komiteen er bekymret over de meget sparsomme statistiske data om personer med handicap, herunder kvinder og børn med handicap, de barrierer, de møder, og deres levevilkår i Grønland og på Færøerne.

84. **Komiteen anbefaler, at Grønland og Færøerne i tæt samråd med og med aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, systematisk udvikler systemer til indsamling af data, herunder statistiske og forskningsmæssige data, om personer med handicap, de barrierer, de støder på, og**

deres levevilkår, som kan danne grundlag for at formulere og gennemføre politikker til udmøntning af konventionen i praksis.

Internationalt samarbejde (artikel 32)

85. Komiteen anerkender, at Danmark er begyndt at rapportere om Disability Inclusion Marker fra OECD's Komité for Udviklingsbistand i sine internationale samarbejdsaktiviteter. Komiteen er dog fortsat bekymret over, at den rapporterede andel af udviklingsbistanden, der omfatter personer med handicap, fortsat er lav og ikke er tilstrækkeligt dokumenteret. Komiteen er ligeledes bekymret over, at handicap kun delvist indgår i Danmarks internationale samarbejdsrammer, og over, at personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, ikke i tilstrækkelig grad bliver konsulteret indgående og aktivt inddraget i udviklingen af internationale samarbejdsstrategier og -programmer.

86. Komiteen anbefaler, at Danmark sikrer, at den danske udviklingsbistand i tilstrækkelig grad omfatter personer med handicap, at Danmark vedtager konkrete foranstaltninger til gennemførelse af den europæiske konsensus om udvikling for yderligere at fremme rettighederne for personer med handicap og sikrer indgående rådføring med og aktiv inddragelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, i udformningen af internationale samarbejdsaftaler og -programmer, navnlig i gennemførelsen og overvågningen af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling og målene for bæredygtig udvikling.

National gennemførelse og overvågning (artikel 33)

87. Komiteen er bekymret over:

(a) Det forhold, at der kun i begrænset omfang er gennemført en koordineringsmekanisme på Færøerne og i Grønland.

(b) Usikkerheden om opfyldelsen af Paris-princippet og om inddragelsen og den fulde deltagelse af personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, i den nye overvågningsmekanisme på Færøerne, der idriftsættes den 1. januar 2025.

(c) Manglen på en overvågningsmekanisme, der opfylder kravene i Paris-princippet, hvor personer med handicap gennem de organisationer, som repræsenterer dem, kan deltage fuldt ud i Grønland.

88. Komiteen erindrer om sine retningslinjer for uafhængige overvågningsrammer og disses indgåelse i Komiteens arbejde¹⁹ og anbefaler, at:

(a) Færøerne og Grønland opretter kontaktpunkter, som effektivt koordinerer konventionens gennemførelse inden for deres respektive regeringer.

(b) Færøerne ansøger Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI) om at akkreditere deres nyoprettede overvågningsmekanisme med A-status.

(c) Grønland etablerer en mekanisme til overvågning af konventionens gennemførelse, der opfylder Paris-princippet vedrørende de nationale menneskerettighedsinstitutioner og ansøger Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI) om at akkreditere deres nyoprettede overvågningsmekanisme med A-status.

IV. Opfølgning

Formidling af information

89. Komiteen understreger vigtigheden af alle de anbefalinger, der er indeholdt i de foreliggende afsluttende bemærkninger. Med hensyn til hasteforanstaltninger, der

¹⁹ CRPD/C/1/Rev.1, bilag.

skal træffes, ønsker komiteen at henlede deltagerstatens opmærksomhed på anbefalingerne i afsnit 8 om konventionens indarbejdelse, afsnit 40 om rets- og handleevne og afsnit 58 om retten til et selvstændigt liv.

90. Komiteen anmoder deltagerstaten om at gennemføre de anbefalinger, der er indeholdt i de foreliggende afsluttende bemærkninger. Komiteen anbefaler, at deltagerstaten med henblik på nærmere overvejelse og handling fremsender de afsluttende bemærkninger til medlemmer af regeringen og Folketinget, embedsmænd i relevante ministerier, lokale myndigheder og medlemmer af relevante faggrupper, f.eks. fagfolk på uddannelsesområdet, fra sundhedssektoren og inden for de juridiske erhverv, samt til medierne ved hjælp af moderne sociale kommunikationsstrategier.

91. Komiteen opfordrer på det kraftigste deltagerstaten til at inddrage civilsamsfundsorganisationer, navnlig handicaporganisationer, i udarbejdelsen af Danmarks periodiske beretning.

92. Komiteen anmoder deltagerstaten om at videreformidle de foreliggende afsluttende bemærkninger til et bredt forum, herunder til ikke-statslige organisationer og handicaporganisationer, og til personer med handicap selv og disses familiemedlemmer, på nationale sprog og mindretalssprog, herunder tegnsprog, og i tilgængelige formater, herunder som letlæselig tekst, og om at gøre dem tilgængelige på regeringens hjemmeside om menneskerettigheder.

Næste periodiske beretning

93. Deltagerstaten har valgt at indberette sine periodiske beretninger efter den forenkede rapporteringsprocedure. I henhold til den forenkede rapporteringsprocedure skal komiteen sende deltagerstaten en emneliste forud for indberetningen og senest et år før den 24. august 2031, hvor den pågældende deltagerstats fjerde og femte periodiske beretninger skal foreligge. Deltagerstatens besvarelse af spørgsmålene i den fremsendte emneliste vil udgøre deltagerstatens samlede periodiske beretninger.